

ביאור סוגי' בפרשה

מהרב אברהם גוטל ר"י דביר הקדש מ.ע.

ביטחון ברפואה

ידוע שלמורי רה"י הגר"ה זאקס זצוק"ל היתה עין מזכוכית. וסיפרו בישיבה שכשנחלה בעינו לא רצה לפנות לרופא כי 'מה לרופאים בבית עושי רצון ה' לשון הרמב"ן בפרשתן עד שהכביד חוליו וכבר ה' בסכנה שיתעוור בשתי עיניו ח"ו שאז בעצת הרופאים הציל את עינו הבריאה ע"י שעקרו לו את עינו החולה. ונוראות נפלאתי דאם אתה חזק בביטחון עד כדי שבמקום לגשת לטיפול הגעת לכמעט עיוורון מה השתנה שפתאום מותר לך כבעל ביטחון ללכת לרופא, ואולי כיוון שסומא חשיב כמת מדובר בפק"נ ולכן ה' מותר, אבל אין התי' עולה יפה דהא אמרו חז"ל אפי' חרב חדה מונחת לו על צווארו וכו' ברכות י. ומתחילה מאי קא סבר והשתא מאי קא סבר.

א. הנה הרמב"ן בפרשתן עה"פ ונתתי משכני בתוכם שלישי מאריך לבאר את החילוק בין הברכות שנאמרו בפ' משפטים וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך וכן לא תהי' משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא שם חמישי וכן הברכות שבפ' בשלח כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאיך שם רביעי דאמנם כל ברכה שהיא היא נס, אמנם נסתר אבל בכ"א זה נס, וזה קורה כשהאדם עובד את ה' והוא חסיד השומר כל מצוות ה' אלוקיו ישמרהו הא-ל מהחולי והעקרות והשכול וימלאו ימיו בטובה. הוי אומר הברכות הנ"ל נאמרו לכל יחיד ויחיד שחי ע"פ רצון ה' ולכן ברכות אלו נכתבו בלשון יחיד 'לחמך' 'ימיך' 'מקרבך' משא"כ בפרשתן כאן כמה פעמים מוזכרת המלה 'ארץ' 'ונתנה הארץ פריה' 'והשבתי חי' רעה מן הארץ' וכדו' כי ברכות אלו מדברות על ה'כלל' וכשהברכה מתקיימת אצל כל הכלל כאן זה נס מפורסם כי הוא 'תמיד לעולם ובכל הארץ' כי אם יחיד חי במצב של ברכה אין זה מחייב שזה דווקא מחמת הברכה כי גם אצל רשעים יכול שיהא כן אך כאמור שזה אצל כולם בכל הארץ דבר שאין כמוהו בכל העולם, זו עדות שמאת ה' הייתה זאת וממלא ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך. כך בקללה שעל איש א' יכול שיהא כך גם באומות העולם וכד' אך כשזה שייך לכלל דהא שנאמר בפרשתן 'ארצכם' כנחושה והיתה ארצכם שממה ועוד הכל בלשון רבים כאן כבר זו שאלה שישאלו כולם על מה עשה עשה ה' ככה לארץ הזו כי רואים שזו יד ה' שעשתה זאת ויאמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלוקי אבותם.

ב. כי כשישראל שלמים והם רבים לא יתנהג עניינם בטבע כלל לא גופם לא ארצם לא בכללם ולא ביחיד מהם כי יברך ה' לחמם ומימם ויסיר מהם מחלה עד שלא יצטרכו לרופא ולהשתמר מדרכי הרפואות כלל. וכך עשו הצדיקים בזמן הנבואה שאם קרה עון וחלו לא דרשו ברופאים כי אם בנביאים ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון ה' אחר שהבטיח והסירותי מחלה מקרבך. ומה שאמרו חז"ל ורפא ירפא מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות ברכות ס. לא אמרו שנתנה לרשות לחולה להתרפא אלא כיון שהחולה הלך מיוזמתו לרופא מותר לרופא לטפל ברפואתו וזה מה שאמרה שם הגמ' שאין דרכם של בנ"א ברפואות אלא שנהגו מבאר הרמב"ן שאף והיו צריכים להבין שהחולי הוא בגלל חטא ולהתרפא ברצון ה' הם נהגו ברפואות וה' הניחם למקרי הטבעים ובס"ד עוד חזון למועד להרחיב בעניין עונש זה של הנחה למקרי הטבע. ולכן באנשים ניצים חייבה התורה תשלומי רפואה משפטים לפני שני כי התורה לא תסמוך דיניה על ניסים אבל ברצות ה' דרכי איש אין לו עסק ברופאים. אמר לי ידידי הרה"ג כ"ץ שליט"א שאפש"ל שדברי הרמב"ן הם רק בזמן הברכה אך בזמן שאינו זמן ברכה מנלן. ואלו דברי טעם אשר כדאי לשמרם לאורך המאמר ודו"ק.

מכאן אכתוב בלשוני את המובא בספר הדרי בקודש להרה"ג הדר יהודה מרגולין שליט"א אריכות דברים בסוגיה זו.

ג. החולקים על הרמב"ן:

א. בעל העקידה וישלח שער כו המקשה ג' קושיות עצומות על הרמב"ן א. מנלן שהרשות שנתנה התורה היא לרופאים ולא לחולה הרי אדם צריך תמיד להראות א"ע שהוא בינוני והונח לטבעים ואיך יתנהג כשלים ב. הדעת לא סובלת שנתנה רשות לרופא ולא לחולה דא"כ הרופא יעבור בלפ"ע דהא לחולה לא נתנה רשות כלל. ובעיקר: ג. הרי דוד מלכא משיחא עשה השתדלות עצומה כשברח משאול וזאת כי תמיד הבטחון הוא לאחר שעשו את ההשתדלת הנצרכת ואיך בעניין הרפואה יבטח ללא שום השתדלות.

ב. חובות הלבבות בטחון ד' כ' כי על האדם לבטוח בבורא בזה ולהשתדל בהתמדת הבריאות בסיבות אשר מטבען זה ולדחות המדווה במה שנהגו לדחותו כמה שצונו הבורא יתעלה ורפא ירפא.

ג. הר"מ בפהמ"ש פסחים פ"ד מ"ט עמש"כ במשנה שחזקי' גז את ספר הרפואות והודו לו והאריך לפרש הר"מ שכאשר השחיתו בני אדם דרכם והיו ממייתים באותם הסמים הסיר הספרים וגנזן. ומוסיף הרמ"א ואני הרביתי לך דברי בזה העניין לפי ששמעתי וכן פרשו לי העניין, כי שלמה חבר ספר רפואות כשיחלה שום אדם או יקרנו שום חולי מן החולים, היה מתכוין לאותו הספר והיה עושה כמו שכתוב בספר ה' מתרפא. וכאשר ראה חזקיה כי בני אדם לא היו סומכין על השם יתברך, הסיר אותו וגנזו.

ואתה שמע הפסד זה המאמר ומה שיש בו מן השגעונות, ואיך יחסו לחזקיהו מן האוולת מה שאין ראוי ליחס כמותו לרעועי ההמון, וכמו כן לסייעתו שהודו לו. ולפי דעתם הקל והמשובש, האדם כשירעב וילך אל הלחם ויאכל ממנו בלי ספק שיבריא

מאותו חולי החזק חולי הרעב, אם כן כבר נואש ולא ישען באלהיו, נאמר להם הוי השוטים, כאשר נודה לשם בעת האכילה שהמציא לי מה שישביע אותי, ויסיר רעבתנותי ואחיה ואתקיים, כן אודה לו שהמציא לי רפואה ירפא חליי כשאתרפא ממנו. ולכאורה יש קצת חילוק בין אוכל שהוא על בסיס קבוע ומדרך העולם משא"כ רפואה המגיעה שלא כדרך סדר העולם.

ד. 'המפשרים':

א. מרן הגר"י סלנטר זצ"ל באבן ישראל ג' מביא את מח' חוה"ל שבטחון הוא לאחר ההשתדלות המחויבת כשצריך להזהר מריבוי ההשתדלות והרמב"ן שבטחון הוא השלך על ה' יהבך לגמרי ורפא ירפא אינו לעובד השלם ומחלק הגר"ס שלהמון העם ראוי לנהוג כחוה"ל ורק ליחידים היכולים שהינם בעלי דרגה יש להם לנהוג לפי הרמב"ן -ע"פ הנפה"ח ש"א פ"ח-

ב. וכן החזו"א באמונה ובטחון ה' ה' כ' כי רק השרידים המזורזים והמקודשים בעבודת ה' אינם משתמשים ברופאים וזו היא מדרגת בני עלי' כרשב"י וחבריו.

ג. וכן המכתב מאליהו ח"ג עמ' 172 כ' שכשאדם בדרגת דבקות גדולה **חייב לנהוג כרמב"ן** וזו התביעה על אסא שדרש ברופאים לפי צדקתו והר"מ יודה כי גם באכילה יש דרגה רוחנית שכבר א"צ לאוכל כמרע"ה שהי' מ' ימים ללא אכילה ושתי'.

ד. וכן מרן הגאון הרב ווזנר צוק"ל הסכים לחולה שסירב לטיפול שאם זה לא מחמת זלזול ולא מחמת איבוד עצמו לדעת או רוח שטות אלא ממחמת רוב בטחונו אין כאן ביטול מצוה. אנציקלופדי' הלכתית רפואית ג' כ"ד.

ה. המכריעים:

א. באבני נזר חו"מ קצ"ג מביא תשובה מאביו אבד"ק ביאלה זצ"ל שמביא ט"ז יו"ד של"ו א' שהרמב"ן דיבר בצדיק גמור לכן לגבי מאכלות אסורות יכול לסמוך על הרמב"ן אף שהוא עצמו לא בדרגת צדיק גמור אך מביא שהב"ח שם פי' שהטענה על אסא הייתה שלא דרש בה' כלל אך אם ה' בוטח בה' שישלח לו רפואה ע"י הרופא שפיר דמי ולכן ע"פ הב"ח לא יוכל להחמיר ע"ע במאכלות האסורים כי חייבים השתדלות עם ביטחון בה'. ומכריע שהיות ולפעמים הרופאים טועים ומקלקלים **יכול לסמוך ולבטוח בה' אפי' לא לשאול בעצתם כלל !** ולכאורה משמע שהכריע שיכול לגמרי לסמוך על הרמב"ן.

ב. לעומתו ובדברי יציב ח"ז ליקוטים ושמטות קי"ד כ' כשיש נביא ממנ"פ אין ללכת לרופא כי אם הנביא אומר שיחי' א"צ רופא ואם אומר שימות מה יעזור רופא... ומה שצריך לעשות הרי ממלא יאמר הנביא... אך כשאין נביא מותר ומצוה ללכת לרופא ואולי גם כשהי' רוח"ק מובהקת היו יכולים ללכת לחכמים אך העידנא שאין רוח"ק מובהקת **פקו"נ לא ללכת לרופא.**

ועל קושיות הר"מ מדוע גנז חזקיהו את ספר הרפואות מתרץ ג' תי' א. כיון שעבר זמן מאז שלמה המלך לא ידעו כיצד להשתמש בהם וילגלו עמש"כ שם לכן גנזו ב. ששלמה כ' ספר הרפואות לגויים -לקיים כי היא חכמתכם- ולנו היו נביאים. ובמקום ללכת לנביאים הלכן לספר הרפואות לכן גנזו. ותי' ג' לא הבנתי ומוסיף שמה שכל הרבנו בחיי שלרופאים נתנה רשות לרפא רק בדברים חיצוניים היום שיש צילומים פנימיים טובים גם מחלה פנימית הוי כחיצונית!!!

ג. וכן הציץ אליעזר ח"א. מא. מקשה על שי' הרמב"ן א. איך מותר לחלל ש"ק לקרא לרופא בחש"ס והזריז נשכר הנשאל מגונה והשואל שופ"ד וכך פסק הרמב"ן עצמו בתורת האדם בשער הסכנה והוא מהירושלמי יומא פ"ח ה"ה וכו"פ השו"ע בס' ש"כח. ב. ריב"ז בקש רפואה מאספסיוס קיסר לר' צדוק גיטין ו' והרי ר' צדוק וודאי שהי' מגדולי התנאים הצדיקים. ג. כל עיר שאין בה רופא אסור לת"ח לגור שם פ"ק דסנהדרין.

ומבאר דהיות ורובא דרובא אינם זכאים וגם שנהגו ברפואות אז כבר מושלכים לטבעים **ומעתה זו חובה ומצווה.** ואה"נ כשעם ישראל בדרגת רוממות א"צ החולים לרופאים כדי להתרפאות אך אם יורדים ממדרגתם או יחיד שבודל מהציבור כבר נתנה הרשות לרופאים ומותר לו ללכת אליהם. **והיום שירדנו מדרגתנו חייבים בכך** ולכן חייבה התורה תשלומי ריפוי כי התורה לא תסמוך דיניה על ניסים ולכן המונע א"ע מכך ה"ה שופ"ד.

וכן בקש"ע קצ"ב ג' המונע עצמו ב' רעות עושה א. סומך על נס במקום סכנה ב. יוהרה וגאות שיתרפא בנס.

וכן הברכ"י יו"ד של"ו סק"ב כ' וכמעט איסור בדבר, יוהרה ומסמך אניסא. ומוסיף חידוש היוצא מכל הנ"ל רק **ילך לרופא כשליבו בל עימו ויתפלל שיעזור ה' לרופא שלא יטעה וידע שהרופא הוא רק שליחו של מקום.**

ועל עיקר קושייתנו על מורי צוק"ל אמר לי ידידי הרב שמואל וסר הי"ו שהי' מה'מקורבים' וגם למד אצל להבחל"ח רה"י דפחד יצחק הג"ר יהונתן דוד דיוויד שליט"א שצ"ל שמורי צוק"ל בתחילה אחז שזה לפי דרגתו שבאותו זמן לא לדרוש ברופאים וכיוון שהרגיש לאחר שנחלשה עינו הא' שכבר אינו במדרגתו הקודמת פנה לטיפול וכפשנ"ת. וה' יצילנו מטעויות. והוסיף לי הרה"ג ר' צבי רובינשטיין שליט"א כאמור בהקדמה שאולי כל הדין לסמוך על הרמב"ן הוא עד פקו"נ וממלא סומא חשיב כמת וזו הסיבה שאז כבר הי' חייב מורי צוק"ל מדינא ללכת לרופא. ובפרט למש"כ לעיל ב. שדברי הרמב"ן הם רק בזמן הברכה. ועיין.

בר יוחאי שמן משחת קודש.

בדף שלמדנו אתמול יבמות עג: בחילוקים בין קדש לתרומה שא' מחומרי התרומה שאסורה לזרים בעוד שא' מחומרי קדש שאסור להדליק שמן טמא וקשה הרי שמן קדש הוא רק במנחות והוא קדשי קדשים וגם הוא אסור לזרים? וי"ל דאה"נ והחומרות הם לא על כל הפרטים אלא שיש בכל פרט איזה חומרה ודו"ק ועו"ל דשמן קדש לא"ד אלא כל שיכול לבעור כגון שומן של בשר שלמים בחלק הבעלים.